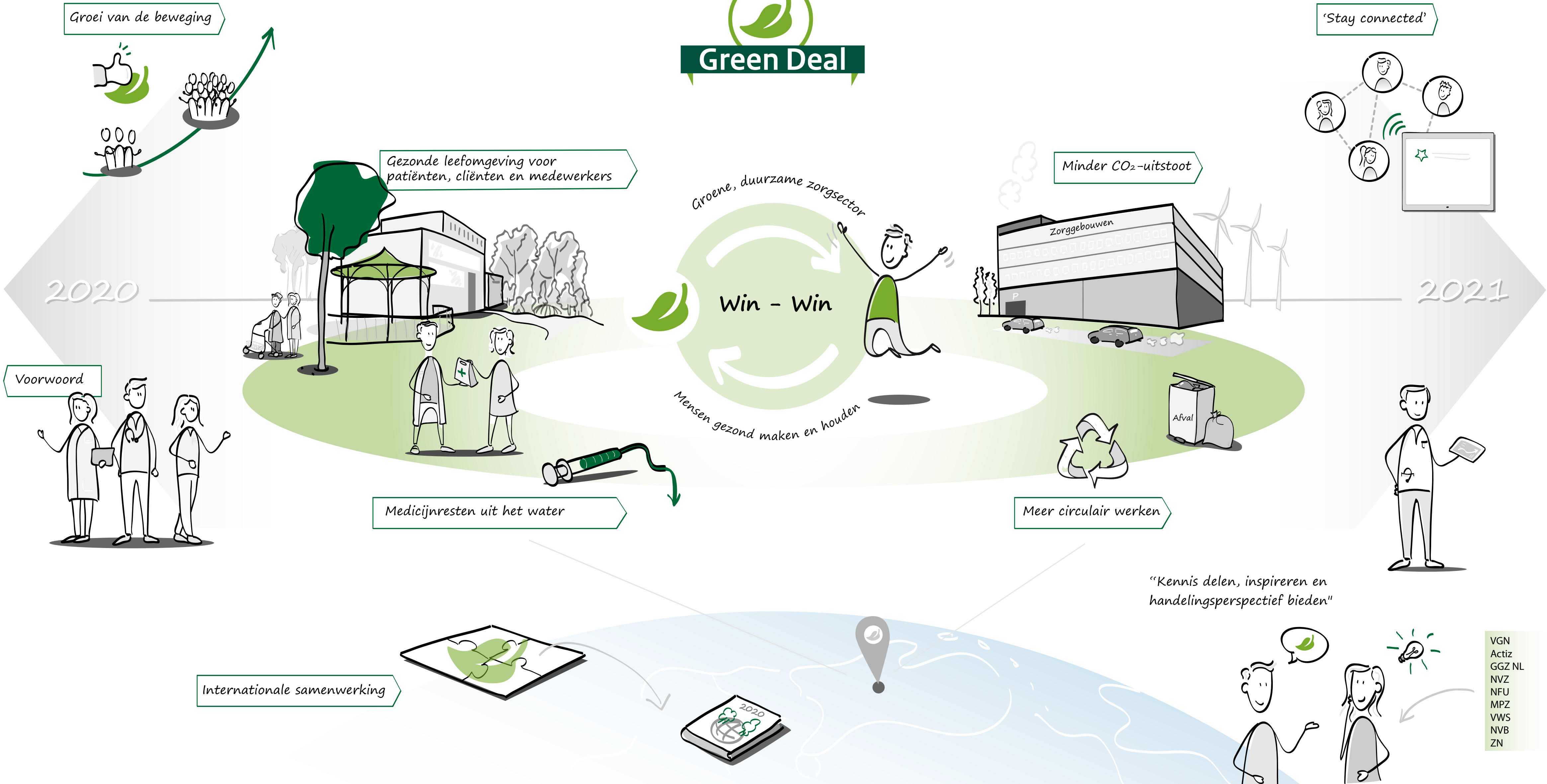

Jaarimpressie 2020

Green Deal Duurzame Zorg

Green Deal

Groei van de beweging

'Stay connected'

Gezonde leefomgeving voor patiënten, cliënten en medewerkers

Minder CO₂-uitstoot

Groene, duurzame zorgsector

Win - Win

Mensen gezond maken en houden

2020

2021

Voorwoord

Medicijnresten uit het water

Meer circulair werken

Internationale samenwerking

“Kennis delen, inspireren en handelingsperspectief bieden”

- VGN
- Actiz
- GGZ NL
- NVZ
- NFU
- MPZ
- VWS
- NVB
- ZN

Voorwoord

Het was het jaar van de paradox

Geachte partners van de Green Deal Duurzame Zorg,

Het afgelopen jaar was een bewogen jaar, waar ik met een paradoxaal gevoel op terugkijk. We werden geconfronteerd met de coronacrisis. Een crisis die veel verdriet en zorg meebracht, maar tegelijkertijd een stimulans bleek voor duurzame initiatieven in de zorg, zoals bijvoorbeeld het hergebruik van mondkapjes en zorg op afstand.

Een vergelijkbaar paradoxaal sentiment ervaar ik als ik denk aan de klimaatcrisis. De zorg wil maar één ding, namelijk het gezond maken en houden van mensen in onze samenleving. Hiervoor hebben we helaas (nog) veel grondstoffen en energie nodig. Dat leidt tot vervuiling van de aarde en heeft via die weg juist negatieve gevolgen voor onze gezondheid. Maar door de zorg te verduurzamen werken we aan een gezonde leefomgeving, waarvan we weten dat dit goed is voor het welzijn en de gezondheid van mensen.

De zorg zet zich daarom actief in voor verandering. De samenwerking tussen zorgaanbieders, banken en zorgverzekeraars in het Programma Duurzame Zorg is uniek en veelbelovend. Op talloze manieren informeren VGN, Actiz, GGZ NL, NVZ, NFU, NVB, MPZ en ZN hun achterban over verduurzaming van de zorg en stimuleren zij hen om daaraan bij te dragen. Het is fijn om voorzitter van deze Regiegroep te mogen zijn, leerzaam en energiegevend.

De jaarimpressie 2020 biedt geen volledig overzicht, maar eerder een bescheiden terugblik op een aantal activiteiten gestimuleerd vanuit het Programma Duurzame Zorg. De duurzame beweging in de zorg is echter vele malen groter dan wij kunnen overzien, mede dankzij alle 230+ partners van de Green Deal Duurzame Zorg.

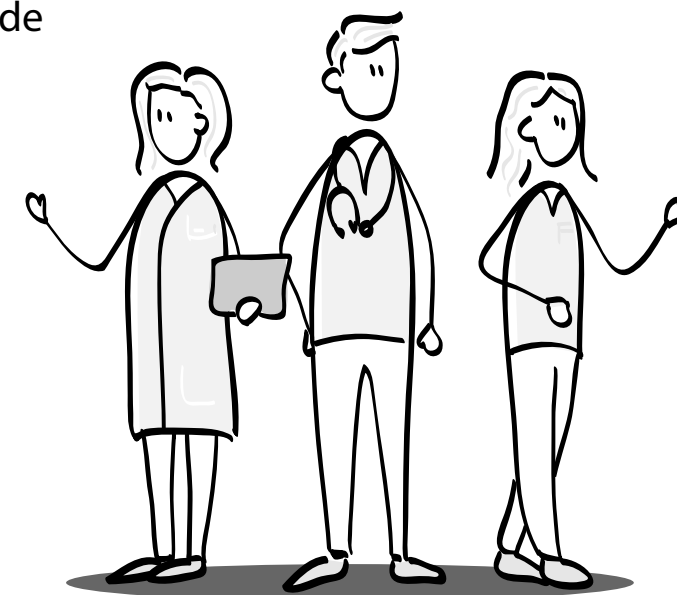
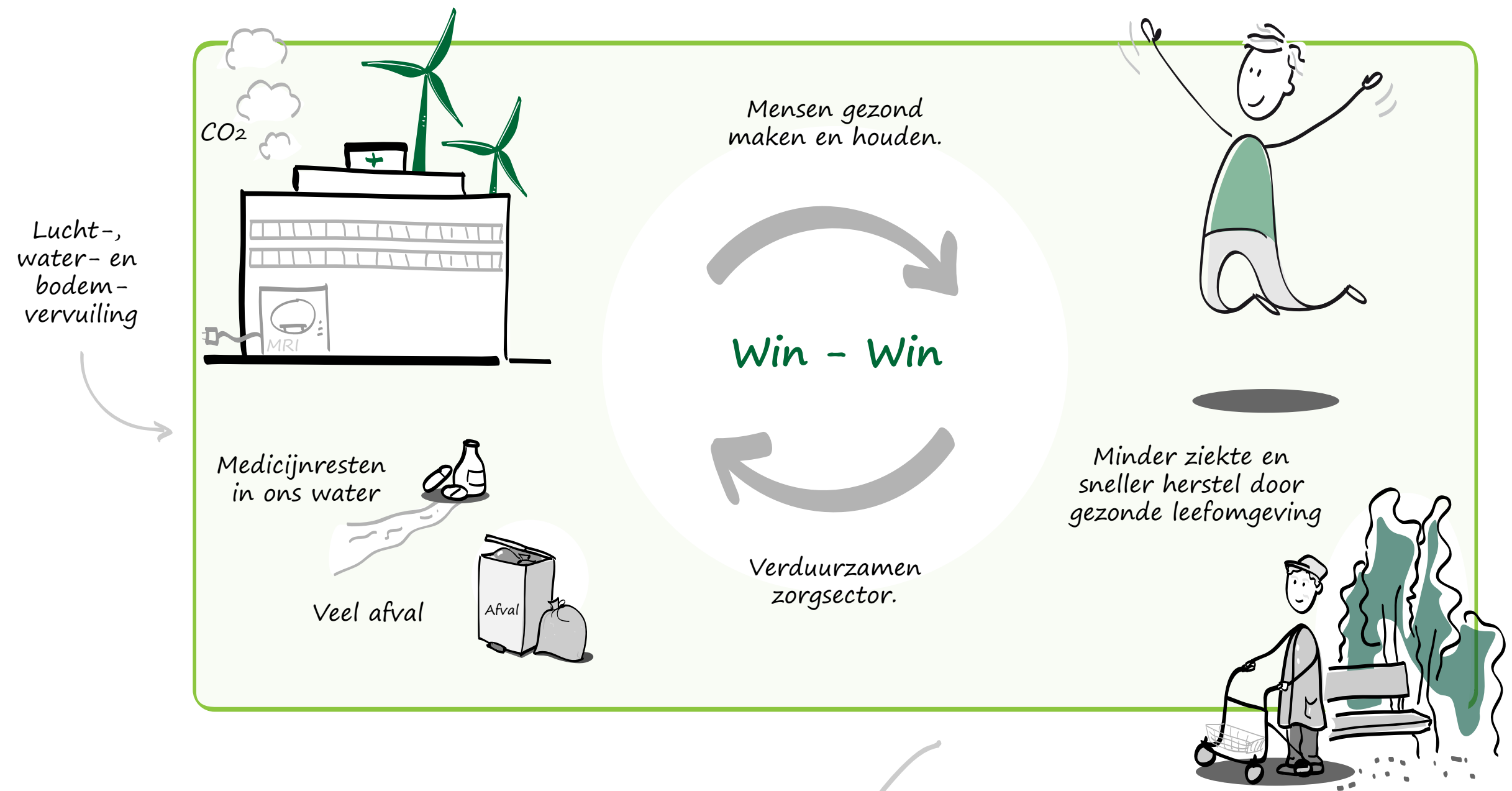
Het komende jaar verwacht ik dan ook weer allerlei nieuwe, duurzame ontwikkelingen. Voor nu mogen we welverdiend en met veel waardering voor de inzet van alle betrokken professionals terugkijken op de initiatieven die al zijn ontstaan en waar we in 2021 mee verder gaan. Ik wens u een groen en gezond einde van 2020.

Met hartelijke groet,

Ronnie van Diemen,
Directeur-generaal bij het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

namens de Regiegroep Duurzame Zorg

“Waarom is het belangrijk dat ook de zorgsector zich bezighoudt met duurzaamheid?”

“Gezonde aarde, mensen en dieren.”

Green Deal

Minder reisebewegingen = Reductie CO₂

Zorg op afstand

De coronacrisis gaf een impuls aan digitalisering en e-health in de zorg. Hierdoor reizen minder mensen van en naar zorgorganisaties. En is er minder CO₂-uitstoot

Bron: Gupta Strategists

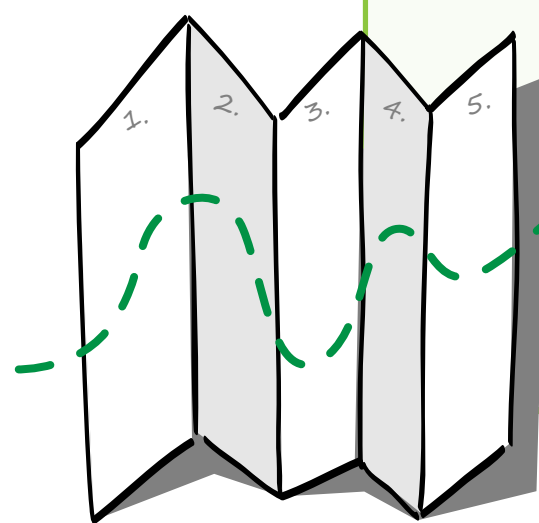

Routekaart

De zorg heeft afspraken gemaakt om gebouwen te verduurzamen. Het maken van een routekaart helpt hierbij.

Het Expertisecentrum Verduurzaming Zorg maakte formats om zorgorganisaties hierbij te ondersteunen:

Brancheorganisaties stimuleren het gebruik van de routekaart

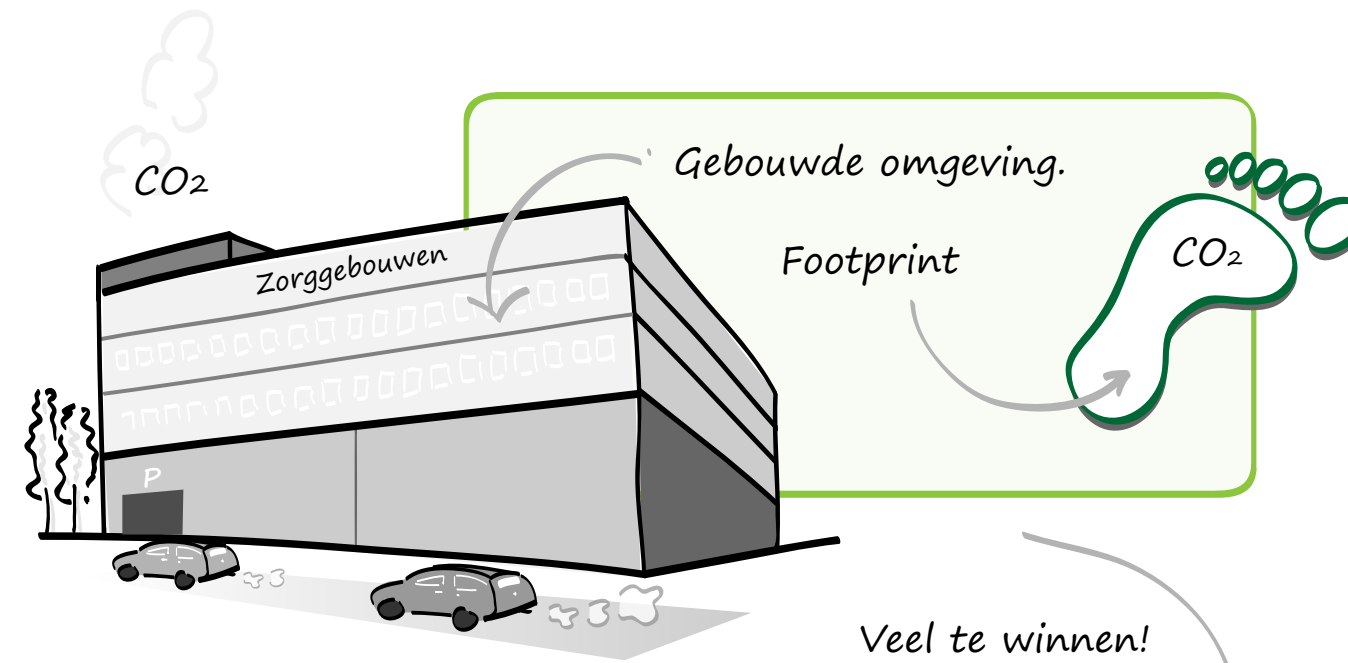
voor de care (langdurige zorg)

voor de cure (kortdurende zorg).

1. Terugdringen CO₂-uitstoot

Klimaatneutrale zorgsector in 2050 en 49% minder CO₂-uitstoot in 2030

CO₂-reductie in de gebouwde omgeving

Zorggebouwen zorgen voor 38% van de totale uitstoot van de zorg.

CO₂-reductie door inzet op groene mobiliteit.

Mobiliteit zorgt voor 22% van de totale uitstoot van de zorg.

Uitdagingen

De regiegroep liet een onderzoek uitvoeren naar financieringsmogelijkheden. De Tweede Kamer en de Klimaat Tafel Gebouwde Omgeving zijn hierover geïnformeerd.

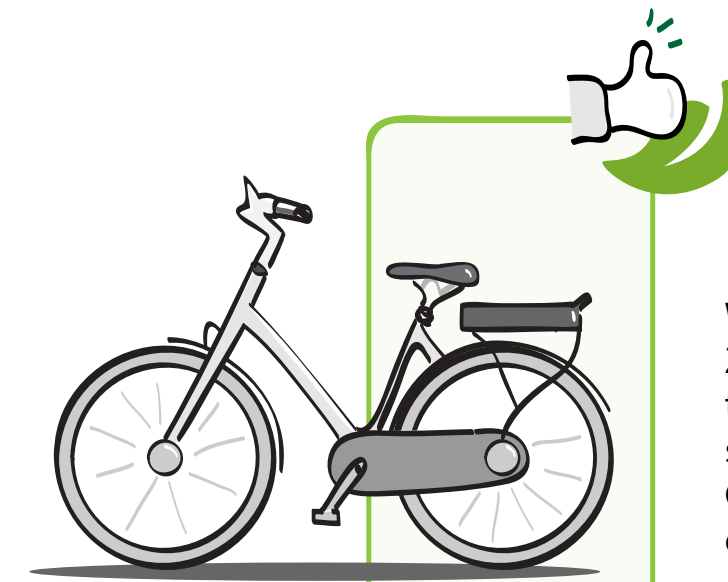
Een expertgroep denkt na over de monitoring van CO₂-reductie in de zorg.

> Hoe meten we de voortgang richting 2050?

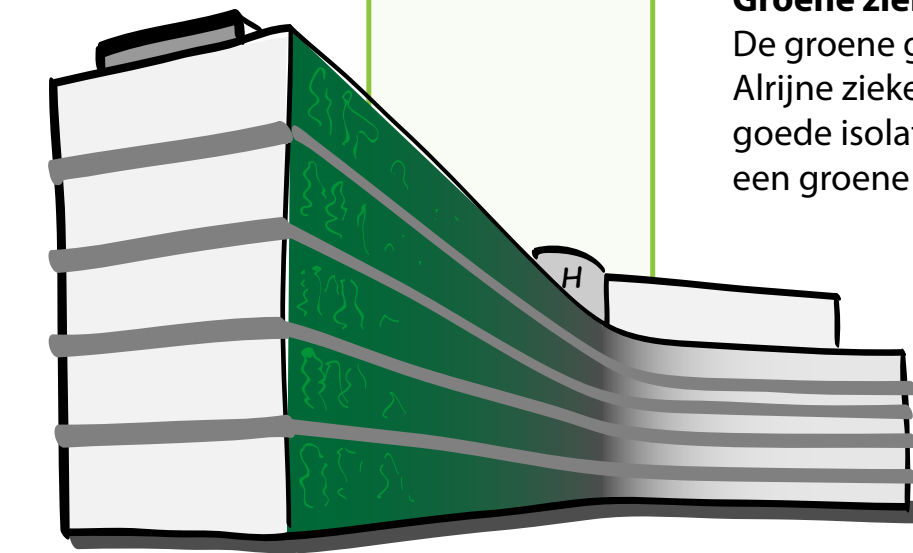
Banken en zorgverzekeraars ondersteunen de zorgsector door samen randvoorwaarden voor financiering te verkennen.

Praktijkvoorbeelden

Wijkverpleging op de e-bike

Zorgmedewerkers en wijkverpleegkundigen bij thuiszorginstelling Vierstroom verplaatsen zich sinds kort met een e-bike in plaats van de auto. Goed voor de gezondheid, minder CO₂-uitstoot én meer tijd bij de patient

Groene ziekenhuisgevel

De groene gevel en verticale tuin van het Alrijne ziekenhuis Leiderdorp zorgen voor goede isolatie, minder energieverbruik en een groene omgeving.

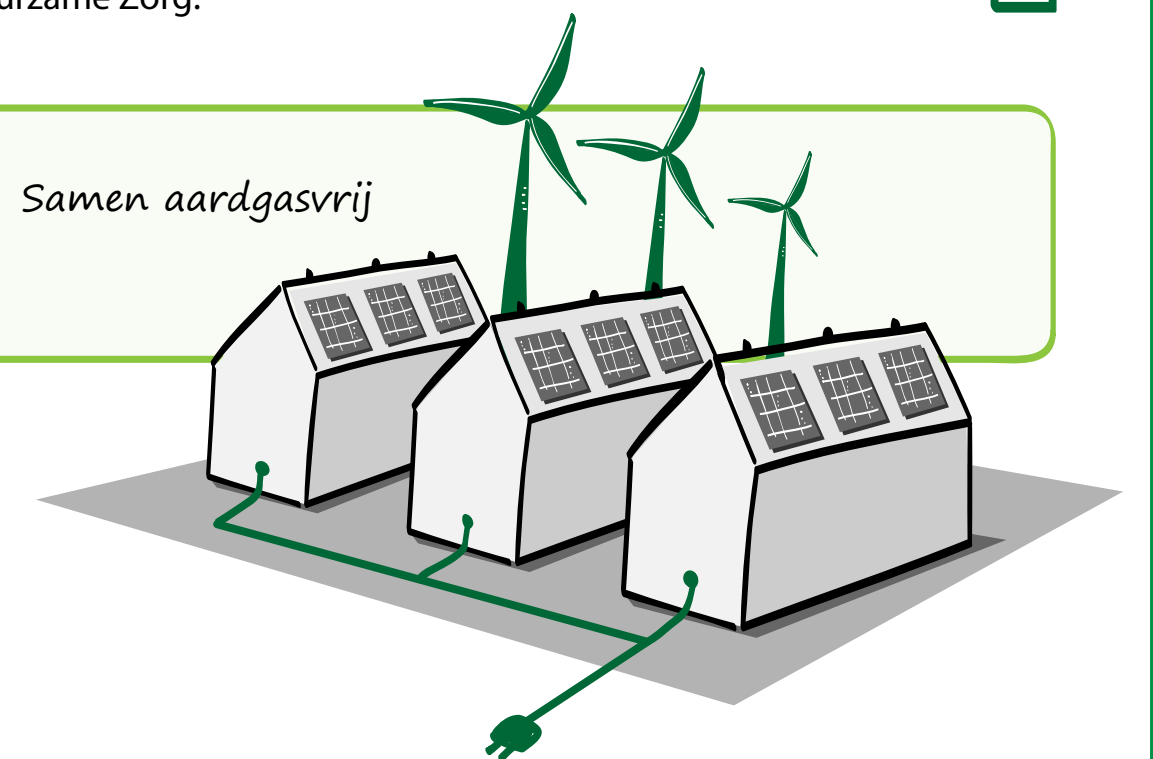

Project 'Aardgasvrije wijken'

Koplopers maakten de stap naar een aardgasvrij (soms zelfs circulair) zorggebouw. Samenwerking tussen gemeenten en zorgorganisaties kan helpen bij het verduurzamen van zorgvastgoed. Met het uitvoeren van de pilot 'Aardgasvrije wijken' wordt kennis en ervaring opgedaan. Samenwerking wordt gestimuleerd door het Programma Duurzame Zorg.

Samen aardgasvrij

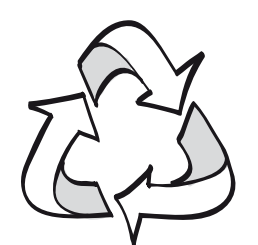
Ik ben geïnspireerd geraakt door het platform Groene OK. Dat moeten we ook voor de IC's gaan doen.

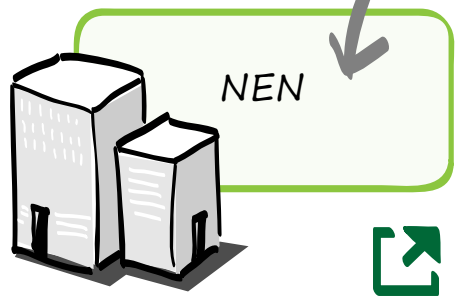
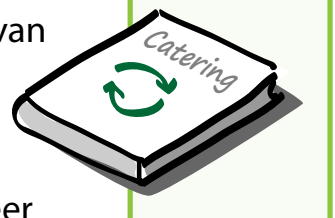
Diederik Gommers te gast op congres Duurzame zorg.

Groene IC
Er worden mogelijkheden onderzocht om de Intensive Care te vergroenen. De coronacrisis bracht aan het licht hoeveel afval daar vandaan komt.

2. Meer circulair werken

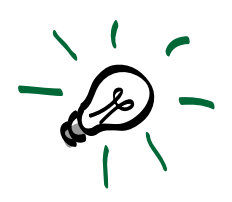
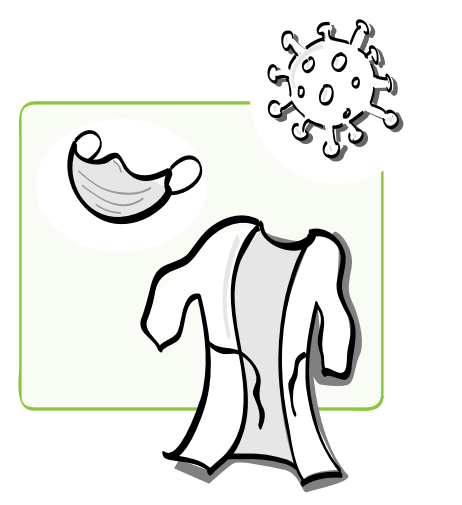

Onderzoek circulaire catering
Verschillende partijen onderzocht en hoe het eten en drinken van zorgorganisaties duurzamer en gezonder kan. Bijvoorbeeld door minder verpakkingsmateriaal en meer lokale leveranciers.

NEN bracht partijen bij elkaar om samen een richtlijn op te stellen voor het hergebruik van medische hulpmiddelen tijdens de coronacrisis.

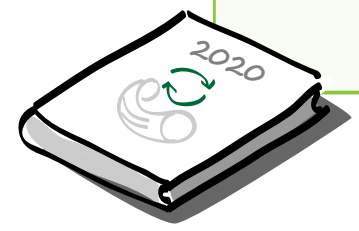
COVID-19
De coronacrisis legde ook de kwetsbaarheid van de zorgsector bloot. Er was bijvoorbeeld een tekort aan beschermingsmiddelen zoals 'single-use' mondkapjes en jassen.

Als gevolg van schaarste ontstonden innovatieve ontwikkelingen.

Hergebruik beschermingsmiddelen

“Is het hergebruik van medische hulpmiddelen ook echt beter voor het milieu?”

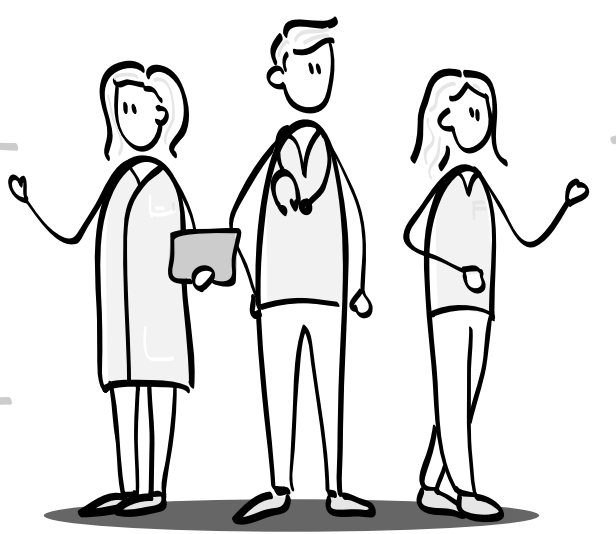

- ‘Hergebruik mondkapjes zorgt voor grote milieuwinst op water- en landgebruik en CO₂-uitstoot.’ Publication TU Delft submitted.
- Aandachtspunt op onderzoeksagenda van de Gezondheidsraad in 2021.

Pilots verduurzamen bedrijfsvoering
In overleg met zorgorganisaties organiseerde Intrakoop pilots voor het verduurzamen van de bedrijfsvoering.

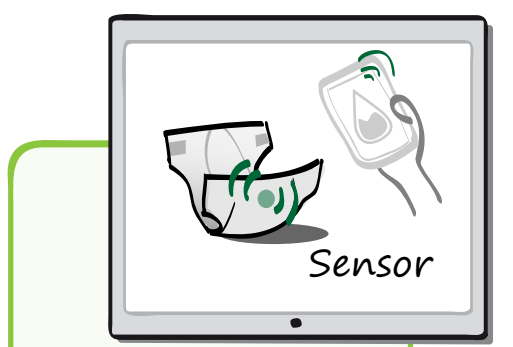
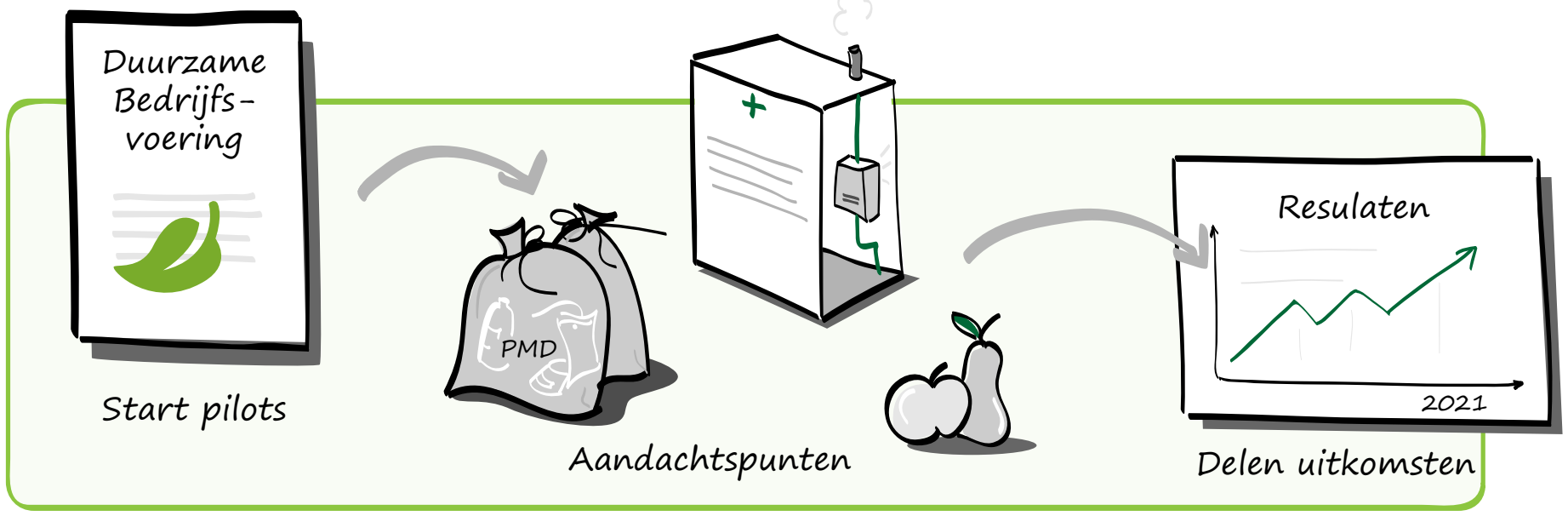
De resultaten worden breed verspreid binnen de zorg, onder andere op het online congres Circulair Inkopen (4 maart 2021).

Activiteiten vanuit het Programma Duurzame Zorg

Workshops duurzaam inkopen
NEVI organiseerde fysieke én online workshops duurzaam en circulair inkopen voor inkoopers in de curatieve en langdurige zorg.

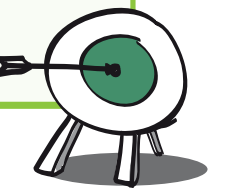
Verduurzamen incontinentiemateriaal
Programma Duurzame Zorg en Rijkswaterstaat organiseerden een interactieve webinar met presentaties van zorginstellingen over duurzaam incontinentiemateriaal. Hieruit vloeiden ambities voor 'slim gebruik' en recycling om in 2021 mee aan de slag te gaan.

Praktijkvoorbeelden

- Verduurzaming ziekenhuis (LUMC)
- Verduurzaming gehandicaptenzorg (ASVZ)

Focus 2021

- Aanpak plastic
- Circulaire bouw

3. Medicijnresten uit oppervlaktewater

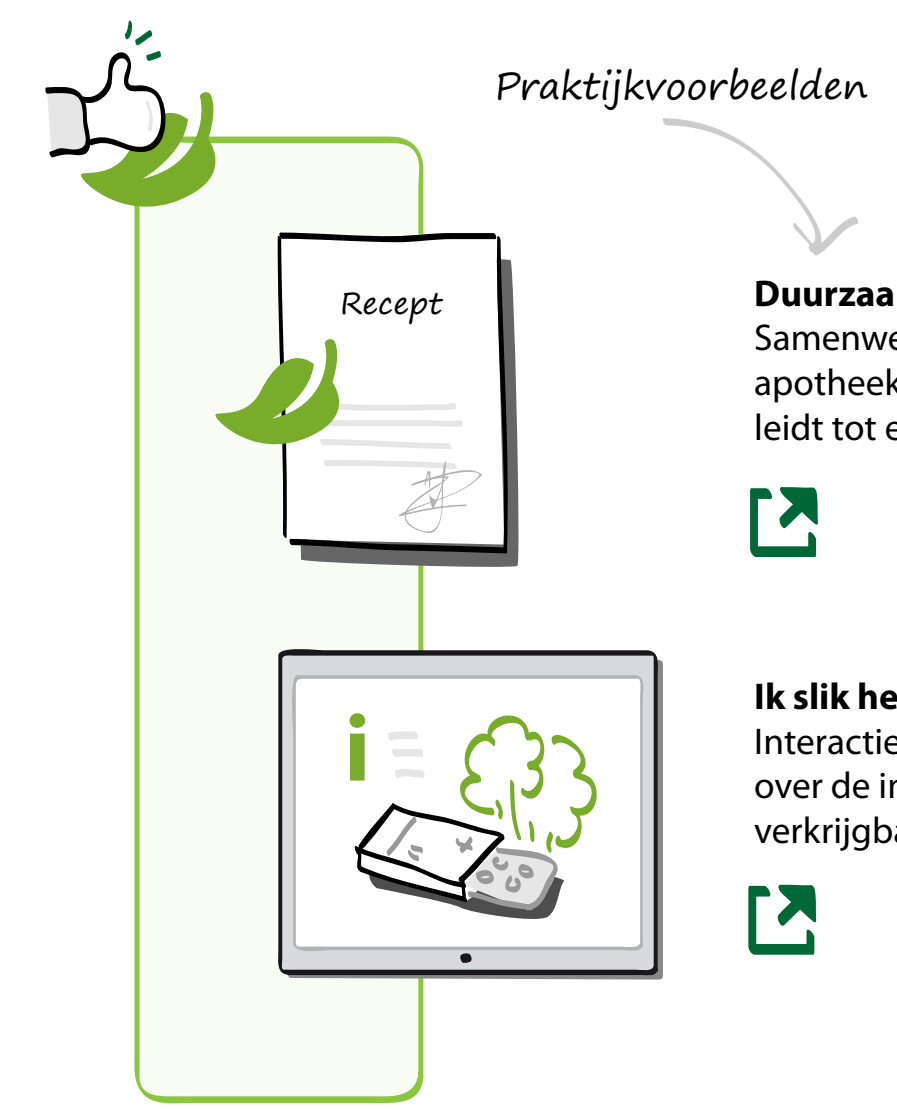
De hele keten werkt samen
De ketenaanpak 'Medicijnresten uit water' stimuleert gesprekken tussen zorg- en waterprofessionals (FTO's). Ook ontstaan regionale netwerken, zoals het 'Netwerk Medicijnresten Noord-Nederland' en 'Brabantbrede Coalitie Zorg en Water'.

"Gooi ongebruikte medicijnen niet zomaar weg!
Ze kunnen op lange termijn drinkwater vervuilen."

Pilot plaszakken
In zes ziekenhuizen krijgen patiënten na een CT-scan plaszakken mee naar huis. Hiermee voorkomen we dat röntgencontrastmiddelen, die niet uit het water gehaald kunnen worden en niet uit zichzelf afbreken, in ons water terecht komen. De kennis hierover wordt gedeeld met andere ziekenhuizen.

Duurzaam voorschrijven
Samenwerkingsverband tussen apotheek, huisarts en zorgverzekeraar leidt tot een duurzaam voorschrijfbeleid.

Ik slik het niet langer
Interactieve tool om mensen te informeren over de impact van medicijngebruik (vrij verkrijgbare pijnstillers) op het milieu.

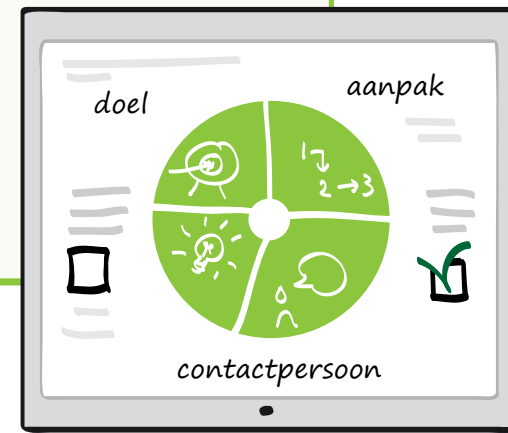

Green Deal

4. De gezondheidsbevorderende zorgomgeving voor patiënten, cliënten en medewerkers

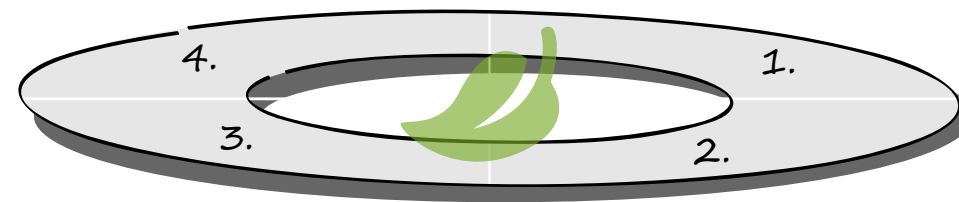
RIVM analyseert 'best practices'

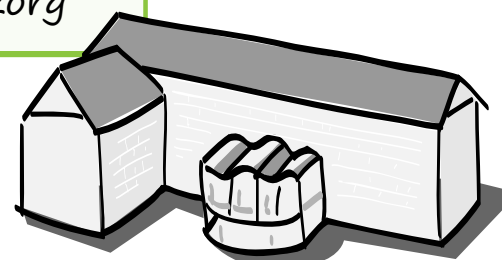
Er zijn allerlei voorbeelden te vinden voor een gezonde zorgomgeving. Maar wat werkt nu wel en wat niet? Het RIVM brengt dit, in opdracht van Programma Duurzame Zorg, in kaart.

In 2021 wordt de website meer en meer gevuld met inspirerende praktijkvoorbeelden uit de zorg.

De website werd eind 2020 uitgebreid met informatie over alle pijlers.

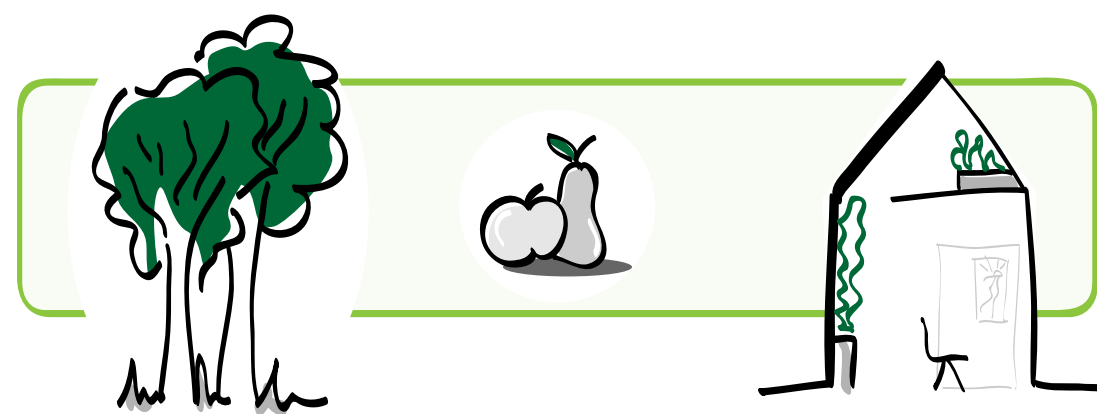
RIVM - Kennisbasis Duurzame zorg

Meld je aan voor de RIVM nieuwsbrief: "Duurzaamheid in de zorg"

Focus vanuit Programma Duurzame Zorg: Natuur, voeding en architectuur

"Het is belangrijk voor zorgorganisaties om een integraal voedingsbeleid te ontwikkelen."

Online dialoog over voeding

Praktijkvoorbeeld

Meer ontspanning bij bewoners en minder valincidenten door ontbijtproject

- Presentatie Erasmus MC > Healing environment
- Presentatie Stichting Eten + Welzijn > Voeding
- Daktuin zorginstelling Pennemes
- Prinses Máxima Centrum > Kindgericht gebouw

Terug naar overzicht

Green Deal

Internationale samenwerking

Kennis wordt internationaal gedeeld, bijvoorbeeld bij conferentie CleanMed:

Thema's:

- Voeding
- Leiderschap
- Geneesmiddelen
- Groene OK

Please join and present on the event.

CleanMed Europe

Kennis delen & inspireren
Nederland werkt actief samen met andere landen en internationale organisaties voor een duurzame zorg.

Onderzoeksrapport

milieubelasting per land

Health Care Without Harm

Let's ask NL as pilot country for 'Operation Zero CO₂ emissions'

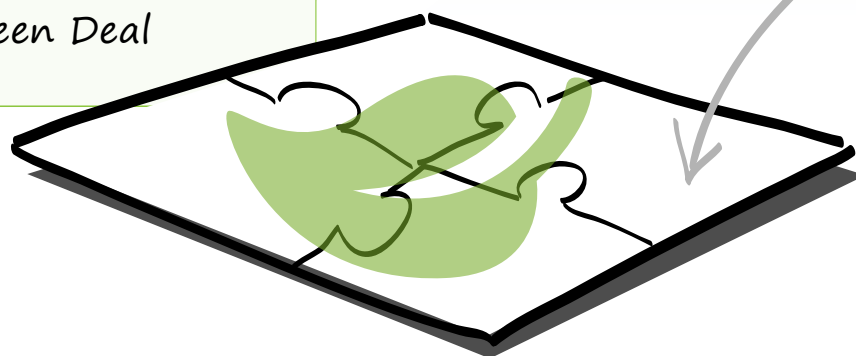
Zero GHG emissions

RIVM onderzoekt grootste vervuilende exponenten van de zorg.

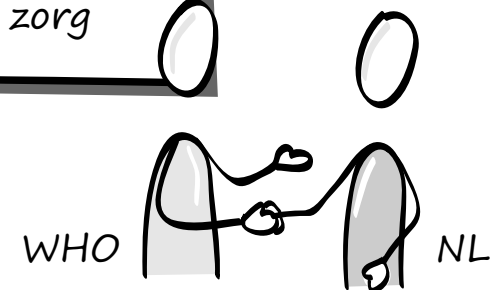
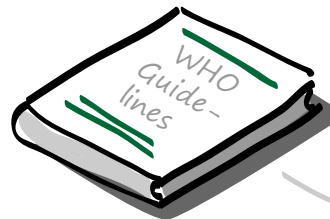
Ontwikkeling roadmap ism RIVM

Europese Green Deal

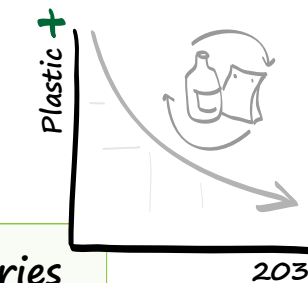

Presentatie NL
Klimaataanpak in de zorg

Stimuleert nieuwe contacten

Nordic countries
Terugdringen plastics

Green Deal

Groei van de beweging

Op 10 oktober werd de Green Deal Duurzame Zorg voor het eerst ondertekend door 132 partijen.

Jonge zorgprofessionals van de **Werkgroep 2025** pleitten met een Green Paper voor bindende afspraken voor een duurzame zorg

Vereniging van Heelkunde
Met het ondertekenen verenigden alle snijdende specialismen zich in het platform Groene OK.

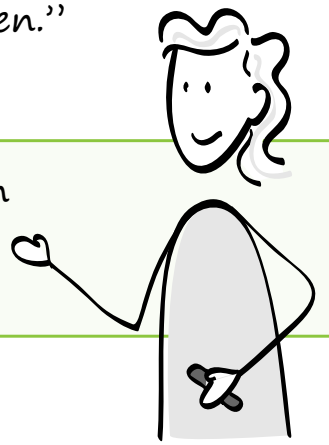
44 Nieuwe ondertekenaars werden verwelkomd op het Congres Duurzame Zorg 2020.

Lancering manifest voor verduurzamen van de zorg.

“De beweging is zoveel groter dan waar wij zicht op hebben.”

Zorginstellingen, gemeenten en provincies maken afspraken op lokaal niveau.

De Green Deal Duurzame Zorg verbindt zich steeds meer aan thema's die al lopen binnen de zorg, bijvoorbeeld:

Digitalisering

Zorgvernieuwing

Preventie(akkoord)

“Kies voor groen”

1000 Medici ondertekenden het manifest

2018

2019

2020

Ook onderwijsinstellingen ondertekenden Green Deal.

90% Van de ondervraagden wil hiermee aan de slag.

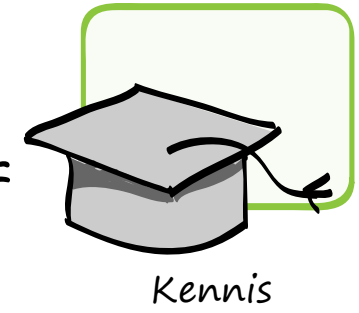
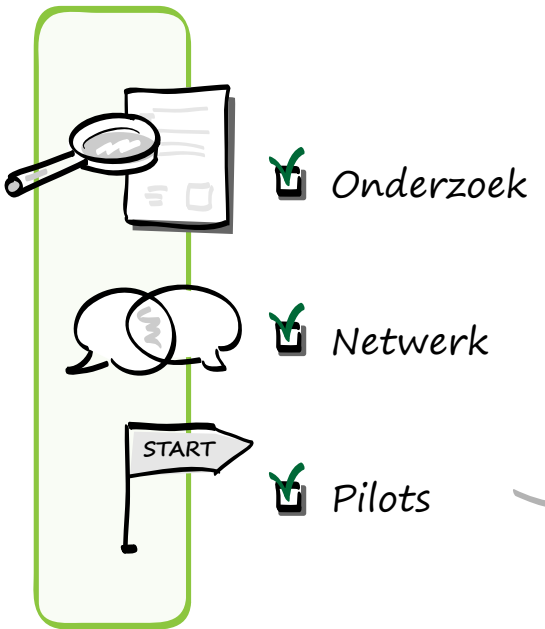
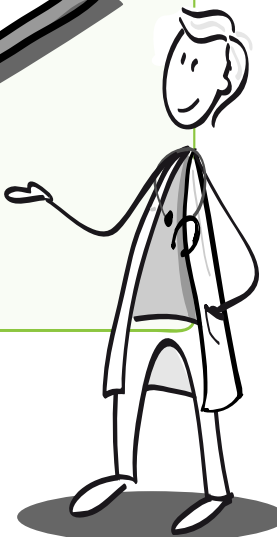
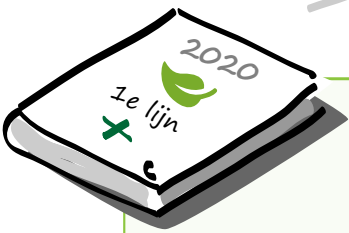
Partners van de Green Deal Duurzame Zorg werken samen voor een duurzame zorg.

Duurzaamheid als onderdeel van curriculum zorgopleidingen.

De regiegroep Duurzame Zorg liet onderzoek uitvoeren naar verduurzaming van de **eerstelijnszorg**.

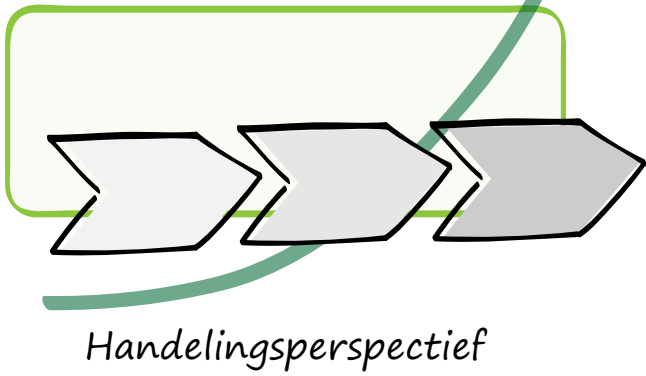
Uit het rapport blijkt dat huisartsen en tandartsen graag verduurzamingsstappen zetten.

Kennis

Inzichten uit activiteiten

Handelingsperspectief

Terug naar overzicht

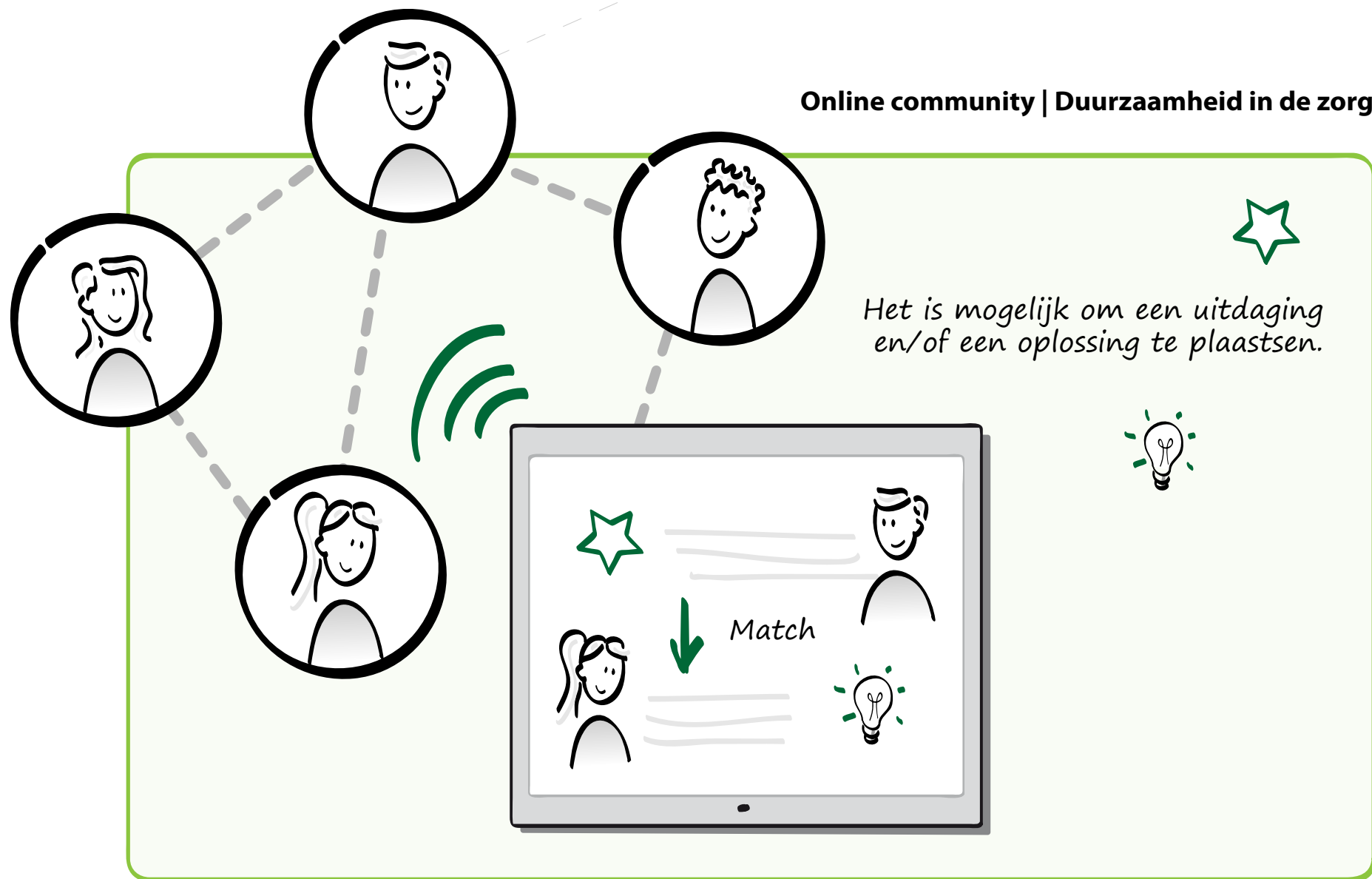
Green Deal

Stay connected

"Werk jij ook mee aan het verduurzamen van de zorg?"

Online community | Duurzaamheid in de zorg

Via het platform kom je in contact met anderen die ook bezig zijn met verduurzamen van de zorg.

Meld je aan voor de nieuwsbrief met ontwikkelingen van partners van de Green Deal Duurzame Zorg.

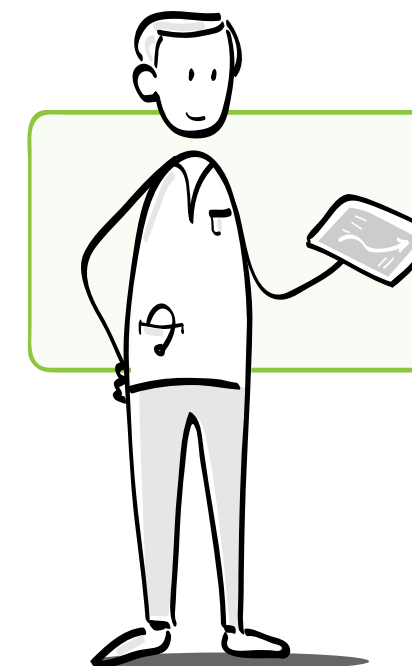
Contact? Mail het programmteam Duurzame Zorg: duurzamezorg@minvws.nl

Kijk je mee?

Iedereen doet wat. Wat doe jij?

Partners van de Green Deal Duurzame Zorg deelden tijdens het jaarlijkse congres goede voorbeelden om elkaar te helpen en inspireren. Alle video's zijn terug te zien via de website.

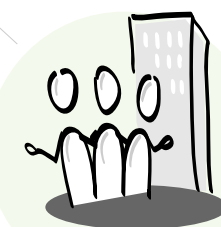
Verkiezing:
Duurzame zorgprofessionals 2020

Bertil Blok: onderzoek naar herbruikbare blaaskatheter

Peter Blankestijn: brede inzet op lokaal, nationaal en internationaal niveau

Of neem contact op met uw brancheorganisatie.

VGN, Actiz, GGZ NL, NVZ, NFU, MPZ, VWS, NVB en ZN

Volg ons op social media.